

Klimaträttvisa, genus och energi

Energisektorn omfattar ett stort och komplext nätverk av företag som är engagerade i produktion och distribution av energi, vilket är avgörande för att driva ekonomin och stödja produktion och transport samt privata hem. Förbränning av fossila bränslen är en av grundorsakerna till klimatförändringarna. Trots deras integrerade roll i det dagliga livet är det absolut nödvändigt att fasa ut dem. Denna briefing ger en kort introduktion till sambanden mellan ojämlikhet mellan könen och energirättvisa, och ger exempel på inkluderande och hållbara energiprojekt samt rekommendationer.

Energisystem kategoriseras i stort sett enligt källan till den energi de använder: icke-förnybara (fossila bränslen) och förnybara. På grund av den enorma inverkan som fossila bränslen har på klimatförändringarna är det viktigt att minska koldioxidutsläppen i befintliga system. Energisystemen måste övergå till förnybara källor, som vind- och solenergi. Dessutom finns det ett stort behov av att minska energiförbrukningen i det globala nord och säkerställa en mer rättvis fördelning av tillgången till energi.

År 2015 antog EU en strategi för energiunionen som syftar till att diversifiera energikällorna och främja samarbetet mellan EU:s medlemsländer, med målet att skapa en intern energimarknad och samtidigt anamma Parisavtalets principer om att minska ekonomins koldioxidutsläpp. Trots att EU har delad befogenhet inom vissa energipolitiska områden enligt artikel 194 i EUF-fördraget, behåller dock varje medlemsstat rätten att bestämma villkoren för användandet av energiresurser, preferenser för energikällor och den övergripande energiförsörjningsstrukturen. Även om förbrukningen av förnybar energi har ökat varje år kommer merparten av EU:s energi 2021 från fossila bränslen, särskilt från naturgas, vilket visar att Europas gröna

omställning fortfarande går långsamt.

Det finns allt fler bevis för att energikriserna har en oproportionerlig inverkan på kvinnor och flickor, inklusive hbtqi-personer. "Genus och energi" är fortsatt ett utforskat område. Bristen på intersektionell och transformativ jämställdhetsintegrering i energipolitik, regleringar och subventioner bidrar till att förvärra ojämlikheten. Det är av yttersta vikt att erkänna och ta itu med viktiga kopplingar i förhållandet mellan kön och energi för att skapa klimatlösningar. Det handlar inte bara om att främja energieffektiva tekniker, utan också om att säkerställa en rättvis energianvändning och om att i grunden anpassa den makroekonomiska politiken som för närvarande är inriktad på en obegränsad energianvändning..

Manlig dominans i beslutsfattandet om energi: Från politiken till hemmet

Den industriella energiproduktionssektorn på global nivå är historiskt sett mansdominerad, med 76% färre kvinnor än män. I EU är löneskillnaderna mellan könen inom energisektorn nästan 20 procent, och kvinnor innehar bara upp till 20 procent av de seniora rollerna i vissa delsektorer inom energisektorn. Data visar också att kvinnor är underrepresenterade i politiskt beslutsfattande på alla nivåer, i hela världen, inklusive Europaparlamentet, vilket påverkar deras förmåga att delta i policy-utformandet.

På hemmaplan syns könsobalansen i beslutsfattandet också i det vardagliga livet. I Tyskland är till exempel den typiska investeraren i förnybar energi i hemmet, en man med högre inkomst, högre utbildningsnivå, en stark miljömedvetenhet och som vanligtvis bor på landsbygden. Kvinnor tenderar däremot att investera

Kreditering: Yating Yang

mindre i förnybar energi i koppling till renovering av hemmet, inte för att de inte är intresserade av att göra det, utan för att de är rädda för kostnaden, eftersom de tenderar att ha begränsad disponibel inkomst och begränsade finansiella besparingar. Detta visar på vikten av att inkludera olika genusperspektiv i både energisektorn och i beslutsfattandet, för att säkerställa att kvinnors väsentliga behov tas hänsyn till.

Könsroller och energifattigdom: Från obetalt arbete till stigande bränslekostnader

Energi ligger till grund för all ekonomisk verksamhet, inklusive obetalt arbete som omsorg och hushållsarbete, som fortfarande till största delen utförs av kvinnor världen över. Under covid-19-pandemins första år uppskattades det att kvinnor i EU ägnade 18 timmar per vecka åt matlagning och hushållsarbete, jämfört med 12 timmar för män. Kvinnor i Syd tillbringar upp till 18 timmar i veckan med att införskaffa bränsle för matlagning. Dessutom upplever kvinnor och flickor i Syd osäkra hälso- och säkerhetsförhållanden när de lagar mat med giftiga och smutsiga bränslen, då de utsätts för luftföroreningar inomhus. Vidare måste de gå långa sträckor för att samla biomassa/ved, där de ofta utsätts för könsbaserat våld. För kvinnor i Europa innebär det faktum att de tillbringar mer tid hemma att de är mer beroende av uppvärmning och luftkvalitet inomhus jämfört med män. Ett genusperspektiv i

energipolitik och energiprojekt är nödvändigt för att möjliggöra hälsosamma möjligheter och tillgång till ren energi för alla.

Könsrollerna påverkar inte bara energianvändningen utan även tillgången till energi och dess pris. Att "feminisera" energifattigdomen innebär att erkänna att kvinnor och flickor påverkas oproportionerligt mycket av att leva i energifattigdom, vilket innebär otillräcklig tillgång till energi i form av ljus, värme och kyla. I EU är inkomstskillnader mellan könen en av de faktorer som leder till den ojämlika energifattigdomen. Förekomsten och omfattningen av energifattigdom är dock ett resultat av makroekonomiska politiska val, där många europeiska stater har privatiserat energiförsörjningen och infört marknadsmekanismer i kostnadsberäkningen.

I Europa drabbas ensamstående kvinnohushåll med lägre inkomster ofta av energifattigdom, och äldre kvinnor löper också större risk att drabbas på grund av en högre förväntad livslängd och lägre pension. Under sommaren 2022 beräknas de extrema värmeböljorna i Europa ha dödat mer än 61.000 människor i hela Europa, de flesta av dem kvinnor över 80 år. Detta visar att energifattigdom inte enbart är en fråga kopplad till vintermånaderna i Europa utan den påverkar också kvinnors liv under sommaren, och att politiska överväganden därför måste göras därefter.

Feministiskt agerande i centrum för energirättvisa

Energirättvisa har vuxit fram till följd av behovet av att ta itu med sociala rättvisefrågor när det gäller tillgång till, användning av och beslutsfattande om energi. Den förespråkar ett globalt energisystem som på ett rättvist sätt fördelar både fördelar av och kostnader för energitjänster och som har ett representativt och opartiskt beslutsfattande på energiområdet. En feministisk syn på energirättvisa vill erbjuda alternativa perspektiv till den nyliberala synen på energilösningar, som fortfarande är dominerande i det europeiska beslutsfattandet. Den förespråkar ett intersektionellt och dekolonialt ramverk för att avveckla flerdimensionella maktstrukturer och ta itu med de resulterande ojämlikheterna, samtidigt som man övergår från konsumtion av fossila bränslen.

En feministisk, rättvis omställning syftar till att utmana könsbundna uppfattningar om energi och erkänna att utvinning och konsumtion av fossila bränslen ofta fungerar som ett sätt att visa maskulinitet samtidigt som den gynnar fossilkapitalismen. "Petro-maskulin-

itet” syftar på hur maskulina värderingar som tuffhet, styrka och självförsörjning kan motverka övergången till ren energi eftersom den kan ses som ”svag” och ”feminin”. Eftersom energibranschen är direkt relaterad till toxisk maskulinitet marginaliseras kvinnor och icke-binära personer ytterligare inom den.

Politiskt beslutsfattande är fortfarande en viktig väg för att utmana det nuvarande systemet. Jämställdhetsintegreringsmetoderna är fortfarande begränsade och är långt ifrån att anta ett feministisk perspektiv. Det europeiska gröna avtalet, som utfärdades 2020 av EU-kommissionen, syftar till att uppnå klimatneutralitet i EU senast 2050. Detta trots att ett av dess huvudmål, att minska koldioxidutsläppen, till stor del förbiser genus och andra intersektionella överväganden. Feminister har dessutom efterlyst en övergång från en genusblind till en genustransformerande politik i samband med omvandlingen av EU:s ekonomiska system. Detta kräver att det europeiska gröna avtalet omformuleras till något mer än en tillväxtstrategi som fokuserar på att öka bruttonationalprodukten, och i stället prioriterar omsorgen om både människor och planeten.

Rekommendationer

- ⇒ EU och medlemsländerna bör ompröva den makroekonomiska energipolitiken och omvandla energi som handelsvara till en energiförsörjning baserad på energirättvisa.
- ⇒ EU och medlemsländerna bör eftersträva ett bredare deltagande för att inkludera det feministiska civilsamhället när strategier för att minska energifattigdomen utvecklas och genomförs.
- ⇒ Energipolicyer, program och projekt bör inkludera slutsatser från intersektionella konsekvensbedömningar för att identifiera potentiella skillnader i påverkan på kvinnor, män och individer med könsskillnader. Detta innebär att man måste samla in mycket mer könsuppdelad intersektionell data.

I FOKUS: Kvinnor inom jordbruk och hållbar energi Österrike & Moldavien

Att engagera kvinnor som bidrar till lösningar för förnybar energi utanför elnätet kan skapa möjligheter för deras ledarskap och sysselsättning, särskilt inom jordbrukssektorn. Under 2023 stödde Austrian Development Agency 32 kvinnoledda jordbruksföretag genom att finansiera installationen av solcellspaneler, solfångare och biomassapannor. Dessa tekniker genererar ren och tillförlitlig el, värmer vatten och förbättrar den övergripande energieffektiviteten. Initiativet främjar inte bara användningen av förnybar energi och energieffektiv teknik utan stödjer också ekonomisk hållbarhet genom att anpassa företagen till miljövänliga jordbruksmetoder. För de 32 projekten, med en total kapacitet på 518 kW och en genomsnittlig täckningsgrad på 50% av de nuvarande energiförbrukningsbehoven, beräknas den genererade gröna energin kunna leda till årliga besparingar på minst 780.000 moldaviska lei (40.500 euro). Detta bidrar till en beräknad minskning av koldioxidutsläppen med 152 ton per år.

Författare: Elena Georgiardi (GenderCC), Emma Rainey (WIDE+)

Redigering: Gea Meijers (WIDE+)

Grafisk Design: Stephanie Höglund (WIDE+)

Finansieras av Europeiska unionen. De synpunkter och åsikter som uttrycks är endast upphovsmannens [upphovsmännens] och utgör inte Europeiska unionens eller Europeiska genomförandeorganet för utbildning och kulturs (EACEA) officiella ståndpunkt. Varken Europeiska unionen eller EACEA tar något ansvar för dessa.

Förkortningar

EU: Europeiska unionen

EU-FÖRDRAGET: Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt

GD: Generaldirektorat

Bibliografi

Ahrendt, D., Cabrita, J., Clerici, E., Hurley, J., Leončikas, T., Mascherini, M., Riso, S., & Sándor, E. (2020). Living, Working and COVID-19. Eurofound, Publications Office, Luxembourg. <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2020/living-working-and-covid-19>

Cecelski, E. (2023, July 14). The lack of gender targets for clean energy is harming women and girls. SDG Action. <https://sdg-action.org/the-lack-of-gender-targets-for-clean-energy-is-harming-women-and-girls/>

Clancy, F., & Feenstra, M. (2019). Women, Gender Equality and the Energy Transition in the EU. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/608867/IPOL_STU\(2019\)608867_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/608867/IPOL_STU(2019)608867_EN.pdf)

Daggett, C. (2018). Petro-masculinity: Fossil Fuels and Authoritarian Desire. Millennium, 47(1), 25-44. <https://doi.org/10.1177/0305829818775817>

ElGE. (2017). Energy. https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/energy?language_content_entity=en#:~:text=From%20a%20gender%20and%20human,heating%20and%20indoor%20air%20quality

Enerdata. (2022). Energy crisis: opportunity or threat for EU's energy transition? <https://www.enerdata.net/publications/executive-briefing/energy-transition-impacting-energy-crisis.html>

European Parliament. (2023). Factsheet - Energy Policy: General Principles. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/68/energy-policy-general-principles>

European Parliament. ITRE - Committee Members. <https://www.europarl.europa.eu/committees/en/itre/home/members>

Kraft, C., Qayum, S., Pröstler, K., & Schuber, C. (2023). Gender Equality and the Sustainable Energy Transition. UN Women and UNIDO, New York and Vienna. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2023/05/gender-equality-in-the-sustainable-energy-transition>

Kwai, I. (2023). Heat Waves Are Killing Older Women. Are They Also Violating Their Rights? The New York Times. <https://www.nytimes.com/by/isabella-kwai>

Rodrigues, H. (2023). Women in Wind: A Missing Piece of the EU Offshore Renewable Energy Transition. WWF. <https://wwf-eu.awsassets.panda.org/downloads/wwf---women-in-wind-the-missing-piece-of-the-eu-offshore-renewable-energy-transition.pdf>

Sovacool, B.K., Bell, S.B., Daggett, C., Labuski, C., Lennon, M., Naylor, L., Klinger, J., Leonard, K., & Firestone, J. (2023). Pluralizing energy justice: Incorporating feminist, anti-racist, Indigenous, and postcolonial perspectives. Energy Research & Social Science, (97). <https://doi.org/10.1016/j.erss.2023.102996>

United Nations Development Programme. (2024). Global Sustainability Energy Hub: ENERGY AND GENDER EQUALITY. <https://www.undp.org/energy/our-work-areas/energy-and-gender-equality>

UNDP. (2023). 32 agricultural businesses led by women will become more energy-efficient with support from Austria and UNDP. <https://www.undp.org/moldova/press-releases/32-agricultural-businesses-led-women-will-become-more-energy-efficient-support-austria-and-undp>

UN Women. Facts and figures: Women's leadership and political participation. <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/leadership-and-political-participation/facts-and-figures>

Om projektet

"Genus och klimaträttvisa: Kunskap för Egenmakt" med akronymen "COPGendered" är ett EU-finansierat projekt inom ramen för programmet Erasmus+, som inleddes i december 2022 och kommer att pågå i tre år. Projektet leds av WIDE+ och ett transnationellt konsortium bestående av sju ledande parter, som inkluderar Gender CC, WIDE Austria, GADIP, KULU Women and Development, Mundubat och CSCD. Det primära syftet är att förse läsare och deltagare med verktyg, kunskap och metoder för att förstå och hantera de kritiska sambanden mellan ojämlikhet mellan könen och klimatkrisen.

Detta kapitel ingår i en serie dokument som behandlar specifika teman om kopplingen mellan genus och klimaträttvisa. Serien inkluderar även följande kapitel:

- Genus och klimaträttvisa
- Klimaträttvisa, genus och hbtqi-frågor
- Klimaträttvisa, genus och transport
- Genus och klimatinducerad migration
- Klimaträttvisa, genus och extraktivism

Du kan läsa mer om COPGendered-projektet på: <https://wideplus.org/copgendered-project/>

Mundubat

Center for Sustainable Communities Development

